

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія управління та адміністрування

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Облік у банках»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Облік і аудит

за темою № 12 - Облік операцій з лізингу

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління
(протокол від 15.08.2022 № 1)

Розробники:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач - методист, Пушкар О. І.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач - методист Водолазська Н.В.

Рецензенти:

1. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.
2. Кандидат економічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС Харченко М.В.

План лекції

1. Сутність фінансового лізингу
2. Облік фінансового лізингу необоротних активів у банку лізингодавця та банку лізингоотримувача
3. Облік оперативного лізингу необоротних активів у банку лізингодавця та банку лізингоотримувача

Рекомендована література:

Основна

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р. №2121-III
2. Волкова І.А. Бухгалтерський облік у банках: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2011
3. Медвідь Л.Г., Форостяк І.В. Облік в банках: Посібник. – Магнолія 2006, 2015

Додаткова

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006р. №3480-IV
2. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997р. №723-97-ВР
3. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ від 01.06.2011р. №174
4. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 03.10.2005р. №358
5. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.11.2004р. №555
6. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 20.12.2005р. №480
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.06.2004р. №280
8. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 31.08.2007р. №309
9. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах, затверджена Постановою Правління НБУ від 12.11.2003р. №492
10. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.01.2004р. №22
11. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.1998р. №566

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>
2. Всеукраїнська професійна газета «Все про бухгалтерський облік». Режим доступу: <http://www.vobu.com.ua/ukr>
3. Видавнича група «Баланс клуб». Режим доступу: <https://balance.ua/ua/news/>

Текст лекції:

1. Сутність фінансового лізингу

Лізинг — це угода, за якою лізингодавець передає лізингоодержувачу право користування активом за плату та на певний період часу.

За принципом МСБО — перевага змісту над формою, лізингові операції класифікуються як кредитні та обліковуються за відповідними рахунками. Разом з цим, при лізингових операціях за формою виконується передача-отримання основних засобів користування. Отже банки - лізингодавці придбані основні засоби, що призначаються для передачі у лізинг, первісно обліковують за рахунками 4-го класу, де обліковуються основні засоби та нематеріальні активи, які належать банку.

Лізинг основних засобів вважається **фінансовим лізингом**, якщо за угодою виконується одна з умов:

- право власності на основні засоби переходить від лізингодавця до лізингоодержувача по закінченню дії лізингової угоди;
- термін дії угоди поширюється на основну частину (не менше 60%) корисного терміну служби основних засобів.

За інших обставин — **лізинг** вважається **оперативним**. Як при фінансовому, так і при оперативному лізингу, основні засоби впродовж терміну дії угоди залишаються власністю лізингодавця.

Об'єктом лізингу є матеріальні цінності, що входять до складу основних засобів лізингодавця або придбані на замовлення лізингоодержувача.

Умови лізингу визначаються **лізинговою угодою**. Зокрема, в угоді вказується:

- об'єкт лізингу,
- строк лізингу,
- ринкова вартість основних засобів,
- строк проведення платежів та їх розмір,
- фактична процентна ставка лізингу (у разі, якщо ринкова вартість процентної ставки більша за теперішню вартість мінімальних лізингових платежів із урахуванням ставки, що прирощується),

- процентна ставка лізингоодержувача, що прирощується (в зворотному випадку),
- умови переоцінки вартості об'єкта лізингу відповідно до законодавства,
- право власності на майно після закінчення строку лізингу,
- інше.

У договорі з фінансового лізингу наводиться також *графік лізингових платежів* так, щоб *сума сальдо зобов'язань* лізинго-одержувача дорівнювала *меншій із двох сум* — теперішній вартості, яка розраховується, виходячи із процентної ставки лізингоодержувача, що прирощується, або ринковій вартості об'єкта, що зазначена у договорі:

Дата платежу	Сума платежу	Сума нарахованих процентів	Сума зменшення зобов'язань	Сума зобов'язань
1	2	3	4	5

Передача об'єкта лізингу здійснюється у строки і за умовами, зазначеними у договорі лізингу.

Термін лізингу — це незмінний термін, на який лізингоодержувач уклав угоду на лізинг основних засобів. Можливе продовження терміну лізингу, про що має бути обумовлено на початку.

За угодою лізингу ставиться також умова, що в разі, якщо лізингоодержувач забажає викупити основні засоби за ціною, яка очікується і яка буде нижча за ринкову вартість на день купівлі, то мінімальні лізингові платежі мають включати в себе і плату за викуп основних засобів, що отримані в лізинг.

Лізингоодержувач щомісяця сплачує лізингодавцю певну суму за використання майна у вигляді лізингової плати.

Лізингова плата включає в себе суму частини вартості об'єкта лізингу; суму, що сплачується як проценти за залучений кредит для придбання майна за договором лізингу; винагороду; інші витрати лізингодавця, які передбачені договором лізингу.

Лізингові платежі як у балансі лізингоодержувача, так і у балансі лізингодавця повинні поділятися на процентні платежі за позиками та платежі за основною сумою непогашеної заборгованості.

Процентні платежі розраховуються за кожний обліковий період у розмірі процентної ставки, що застосовується при лізингу, до залишкової суми активу та зобов'язання за фінансовим лізингом.

2.Облік фінансового лізингу необоротних активів у банку лізингодавця та банку лізингоотримувача

Основні засоби, передані (отримані) у фінансовий лізинг, *обліковуються за меншою із двох вартостей* — теперішньою (із врахуванням процентної ставки, що прирощується) або ринковою.

Концепція теперішньої вартості пов'язана з вартістю (процентами) користування грошима протягом часу і ґрунтується на тому, що гривня, отримана сьогодні, дорожча за гривню, отриману будь-коли в майбутньому.

Йдеться про розрахунок складного дисконту для кожного лізингового платежу (необхідно застосовувати таблиці, що наведені у додатках 2).

Основні засоби, передані у фінансовий лізинг, обліковуються лізингодавцем як виданий кредит. Лізингоодержувач включає основні засоби в баланс як активи, а обов'язок їх погасити — до пасиву як зобов'язання. Проведення здійснюється на дату підписання договору про основні умови лізингу.

Відображення операцій лізингодавцем.

У разі придбання основних засобів у фінансовий лізинг на замовлення лізингоодержувача, без оприбуткування їх у балансі лізингодавця, здійснюється запис:

Д-т 1525 Фінансовий лізинг, що наданий іншим банкам;

Д-т 2075 Фінансовий лізинг, що наданий суб'єктам господарської діяльності;

К-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта рахунок готівкових коштів.

Якщо основні засоби обліковувались у балансі лізингодавця, то при передачі їх у фінансовий лізинг здійснюється запис:

Д-т 1525 Фінансовий лізинг, що наданий іншим банкам;

Д-т 2075 Фінансовий лізинг, що наданий суб'єктам господарської діяльності;

К-т 4400 Операційні основні засоби;

К-т 4500 Неопераційні основні засоби.

Якщо вартість лізингу буде визначена більшою за балансову (залишкову) вартість основних засобів, наданих у фінансовий лізинг, то різниця відображається за кредитом рахунку № 3600 «Доходи майбутніх періодів», якщо ж меншою — за дебетом рахунку 3200 «Витрати майбутніх періодів». У подальшому ця різниця повинна повністю амортизуватись протягом строку договору лізингу.

Лізингодавець нараховує доходи за основними засобами, наданими в фінансовий лізинг.

Порядок нарахування доходів викладений у Правилах бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків, затверджених постановою Правління Національного банку України від 25.09.1997 р. за № 316.

Нараховані доходи за фінансовим лізингом обліковуються за рахунками № 1528 «Нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам», № 2078

«Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності» та відображаються записами:

Д-т 1528 Нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам;

Д-т 2078 Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності;

К-т 6018 Процентні доходи за фінансовим лізингом, який надано іншим банкам;

К-т 6027 Процентні доходи за кредитами в інвестиційну діяльність суб'єктам господарської діяльності.

Якщо вартість лізингу визнано більшою за балансову (залишкову) вартість основних засобів, наданих у фінансовий лізинг, то сума відображена за кредитом рахунку № 3600 «Доходи майбутніх періодів» щомісячно у пропорційній частці відноситься на збільшення процентного доходу, що відображається записом:

Д-т 3600 Доходи майбутніх періодів;

К-т 6018 Процентні доходи за фінансовим лізингом, який надано іншим банкам;

К-т 6027 Процентні доходи за кредитами в інвестиційну діяльність суб'єктам господарської діяльності.

Якщо вартість лізингу визначено меншою за балансову (залишкову) вартість основних засобів, наданих у фінансовий лізинг, то відображена за дебетом рахунка № 3500 «Витрати майбутніх періодів», сума щомісяця відноситься на зменшення процентного доходу, що відображається записом:

Д-т 6018 Процентні доходи за фінансовим лізингом, який надано іншим банкам;

Д-т 6027 Процентні доходи за кредитами в інвестиційну діяльність суб'єктам господарської діяльності;

К-т 3500 Витрати майбутніх періодів.

На суму отриманих нарахованих доходів за фінансовим лізингом, лізингодавець здійснює запис:

Д-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта, рахунок готівкових коштів;

К-т 1528 Нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам.

К-т 2078 Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності.

Не сплачені в строк нараховані доходи за фінансовим лізингом лізингодавець обліковує за рахунками № 1529 «Прострочені нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам», № 2079 «Прострочені нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності», про що в обліку здійснюється запис:

Д-т 529 Прострочені нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам;

Д-т 2079 Прострочені нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності;

К-т 1528 Нараховані доходи за кредитами, які надані іншим банкам;

К-т 2078 Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності.

Доходи за фінансовим лізингом сумнівні до отримання списуються з рахунків нарахованих прострочених доходів і обліковуються на позабалансових рахунках № 9600 «Не сплачені банками доходи», 9601 «Не сплачені клієнтами доходи».

Отримана лізингодавцем сума погашення основної суми боргу відображається записом:

Д-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта, рахунок готівкових коштів;

К-т 1525 Фінансовий лізинг, що наданий іншим банкам;

К-т 2075 Фінансовий лізинг, що наданий суб'єктам господарської діяльності.

Відображення операцій лізингоодержувачем

Отримані основні засоби у фінансовий лізинг лізингоодержувачем обліковуються на окремому субрахунку «Фінансовий лізинг» рахунків № 4400 «Операційні основні засоби», № 4500 «Неопераційні основні засоби» за ціною, що обумовлена угодою.

При цьому здійснюється запис:

Д-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

Д-т 4500 Неопераційні основні засоби, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

К-т 1625 Фінансовий лізинг, який отриманий від банків;

К-т 3615 Кредиторська заборгованість за фінансовим лізингом.

Нараховані витрати за отриманими основними засобами в фінансовий лізинг лізингоодержувачем обліковуються на рахунку 1628 «Нараховані витрати за кредитами, які отримані від інших банків», 3678 «Інші нараховані витрати» та відображаються проведенням:

Д-т 7018 Процентні витрати за фінансовим лізингом, який отримано від банків;

Д-т 7028 Процентні витрати за фінансовим лізингом, який отриманий від суб'єктів господарської діяльності.

Д-т 7095 Процентні витрати за фінансовим лізингом, який отриманий від клієнтів;

К-т 1628 Нараховані витрати за кредитами, що отримані від інших банків;

К-т 3678 Інші нараховані витрати.

На суму сплачених нарахованих витрат за фінансовим лізингом, лізингоодержувач здійснює запис:

Д-т 1628 Нараховані витрати за кредитами, що отримані від інших банків;

Д-т 3678 Інші нараховані витрати;

К-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок, рахунок готівкових коштів.

Погашення основного боргу відображається проведенням:

Д-т 1625 Фінансовий лізинг, що отримано від банків;

Д-т 3615 Кредиторська заборгованість за фінансовим лізингом;

К-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта, рахунок готівкових коштів.

Лізингоодержувач упродовж терміну лізингу нараховує амортизацію основних засобів, отриманих у фінансовий лізинг і обліковує її суми за рахунком 4409 «Знос операційний основних засобів», субрахунок «Фінансовий лізинг», 4509 «Знос неопераційних основних засобів, субрахунок «Фінансовий лізинг».

Д-т 7423 Амортизація, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

К-т 4409 Знос операційних основних засобів, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

К-т 4509 Знос неопераційних основних засобів, субрахунок «Фінансовий лізинг».

Перехід за умовою договору лізингу орендованих основних засобів у власність лізингоодержувача в обліку відображається:

Д-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби»;

Д-т 4500 Неопераційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби»;

К-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

К-т 4500 Неопераційні основні засоби, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

Одночасно на суму зносу:

Д-т 4409 Знос операційних основних засобів, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

Д-т 4509 Знос неопераційних основних засобів, субрахунок «Фінансовий лізинг»;

К-т 4409 Знос операційних основних засобів, субрахунок «Власні основні засоби»;

К-т 4509 Знос неопераційних основних засобів, субрахунок «Власні основні засоби».

Протягом строку лізингу лізингоодержувач нараховує амортизацію.

3.Облік оперативного лізингу необоротних активів у банку лізингодавця та банку лізингоотримувача

Відображення операцій лізингодавцем.

Облік основних засобів, переданих в оперативний лізинг, ведеться лізингодавцем на окремому субрахунку «Оперативний лізинг» балансового рахунку № 4400 «Операційні основні засоби».

При цьому здійснюється запис:

Д-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Оперативний лізинг»;

К-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби»;

К-т 4500 Неопераційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби».

Лізингодавець впродовж терміну лізингу нараховує амортизацію основних засобів, переданих в оперативний лізинг.

Д-т 7423 Амортизація, субрахунок «Оперативний лізинг».

К-т 4409 Знос операційних основних засобів, субрахунок «Оперативний лізинг».

Лізингодавцем здійснюється також нарахування лізингових платежів, які обліковуються за рахунком 3578 «Інші нараховані доходи»:

Д-т 3578 Інші нараховані доходи;

К-т 6395 Доходи від оперативного лізингу.

На суму отриманих нарахованих лізингових платежів лізингодавець здійснює проведення:

Д-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта, рахунок готівкових коштів;

К-т 3578 Інші нараховані доходи.

Основні засоби, повернені лізингоодержувачем, лізингодавець відображає записом:

Д-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби»;

Д-т 4500 Неопераційні основні засоби, субрахунок «Власні основні засоби»;

К-т 4400 Операційні основні засоби, субрахунок «Оперативний лізинг».

Відображення операцій лізингоодержувачем.

Прийняті в оперативний лізинг основні засоби на підставі акта приймання-передавання обліковуються лізингоодержувачем за позабалансовим рахунком № 9840 «Орендовані основні засоби» за балансовою вартістю лізингодавця, що зазначається у договорі оперативного лізингу. При цьому здійснюється запис:

Д-т 9840 Орендовані основні засоби;

К-т 9910 Контррахунки для рахунків розділів 96—98.

До акта приймання-передавання орендованих основних засобів додається копія інвентарної картки цих основних засобів. Отримані картки зберігаються бухгалтерією лізингоодержувача окремо. Прийняті в оперативний лізинг основні засоби лізингоодержувач обліковує за інвентарними номерами лізингодавця.

Прийняті в оперативний лізинг не цілі об'єкти основних засобів, а їхні частини (наприклад, частина приміщення) оприбутковуються на рахунок № 9840 «Орендовані основні засоби» за сумою пропорційною до частки орендованої площі. При зміні лізингових платежів (якщо це передбачено угодою) сума за рахунком № 9840 не змінюється.

Зобов'язання щодо сплати лізингових платежів обліковуються за позабалансовим рахунком 9819 «Інші цінності і документи», субрахунок «Зобов'язання за основними засобами, що використовуються на правах оперативного лізингу» за сумою, вказаною в договорі.

Лізингоодержувач нараховує лізингові платежі, які обліковуються на рахунку № 3678 «Інші нараховані витрати» проведенням:

Д-т 7395 Витрати на оперативний лізинг;

К-т 3678 Інші нараховані витрати.

На суму сплачених лізингових платежів лізингоодержувач виконує запис:

Д-т 3678 Інші нараховані витрати;

К-т Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта, рахунок готівкових коштів;

Одночасно:

Д-т 9910 Контррахунки для рахунків розділів 96—98;

К-т 9819 Інші цінності і документи.

Якщо лізингоодержувач здійснює добудову, дообладнання, реконструкцію чи капітальний ремонт об'єкта лізингу, то такі витрати враховуються ним як капітальні вкладення за рахунками № 4432 «Незавершені капітальні вкладення за операційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг», № 4532 «Незавершені капітальні вкладення за неопераційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг» і після закінчення робіт протягом періоду лізингу враховуються на рахунках № 4438 «Завершені капітальні вкладення за неопераційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг», № 4538 «Завершені капітальні вкладення за неопераційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг». На завершені капітальні вкладення основних засобів лізингоодержувач нараховує амортизацію, що супроводжується записом:

Д-т 7423 Амортизація, субрахунок «Капітальні вкладення за основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг»;

К-т 4438 «Завершені капітальні вкладення за операційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг».

К-т 4538 «Завершені капітальні вкладення за неопераційними основними засобами, прийнятими в оперативний лізинг».

На підставі акта приймання-передавання, що засвідчує повернення основних засобів лізингодавцю, лізингоодержувач списує основні засоби з позабалансового рахунка № 9840 «Орендовані основні засоби», вилучає з картотеки відповідну картку і зберігає разом з актом.